

БАКТРИЯ
Маркази Фарҳангии

Тиреза
Бюллетен

Он ҷое, ки одамон
ва эҷодиёт во меҳӯранд

Май | 2010
Июн Нашри 3

В выпуске:

Fete de la Musique
Interview with Antoine and
Dormoy
| 2

Tajikistan I:
Dushanbe Jazz Festival
| 3-4

Contemporary art in a
department store
| 5-6

Escape from inevitability in
the novel by Gilbert Sinou
| 7

Fete de la Musique | Interview with Antoine and Dormoy

Alors, quelles sont les particularités du genre musical sur lequel vous vous concentrez dans votre travail? *Махсусиятҳои жанри мусиқие, ки шумо бо он фаволият мекунад, дар чист?*

Ман ба ин жанри мусиқӣ тариқи ҷаз омадам, аниқтараш тариқи шакли аз ҳама озод ва импровизатсионии он. То ҳол маро хиссиёти он ки ман ҷаз навозанда ҳастам дур наместам, сарфи назар аз он ки, ё шояд аз барои он ки дар мусиқии ман бештар элементҳои, ки аз дигар фарҳангҳои мусиқӣ, мисли мусиқии электронӣ, рок, мусиқии Осиёи Марказӣ, мебошанд, вучуд дорад.

Моҳияти ҷаз, аз оғози пайдошавиаш то замони мо дар он мебошад, ки элементҳои хеле гуногун ё ҳатто хеле аҷоибро якҷоя карда, омехта мекунад, ба худ мегирад, муқоиса ва мутобиқ менамояд.

Pourquoi faites-vous de la musique électronique? *Барои чӣ мусиқии электрониро менамояд?*

Ман мусиқии электрониро наменавозам! Ман асбобҳои мусиқии электрониро истифода мебарам, мисол компютер, идеяҳо ва садоҳоро аз он мегирам.

Истилоҳи мусиқии электронӣ ба худ сабқҳои бисёри мусиқӣҳои гуногунро дар бар мегирад, аз ҳама омтавӣ сар карда, мисли техно, то хеле эксперименталӣ, мисли акустикатика. Идеяҳоро ман аз ҳар ҷо чамъ мекунам, бе ягон парҳезӣ. Аз рӯи идеяи худ ин мисли идеяи истифодабарии сэмплҳо, ки ба сабки алоҳидаи мусиқӣ ташкил ёфтааст, мебошад! Аз рӯи назари ман, дар натиҷа пештара барин ҷаз мешавад, албатта на мисли он ҷаз, ки дар консерваторияҳо дарс дода шуда, маъниаш дар такрорҳои бешумори ҳамон стандартҳои, ки дар солҳои шастум эҷод шуда буданд, балки он ҷазе, ки доимо шаклҳо ва мазмунҳои навро ҷустуҷӯ мекунад.

Quelles sont les motivations dans votre projet coopération avec les musiciens traditionnels tadjiks? *Шуморо дар ин лоиҳаи ҳамкорӣ бо навозандагони тоҷик, чӣ ҷалб мекунад?*

Мо аллакай навҳои гуногуни мусиқии электрониро қайд карда будем. Ба фикри ман, дар мусиқии анъанавӣ ҳам эҷодкунӣ ба тарзи монанд, карда мешавад. Ана ман ҳам кӯшиш мекунам, ки бо шакли фарҳангҳои мусиқии дигар шинос шавам, то ки ҷазро боз ҳам ғанитар кунам, таъсиротҳои ногаҳониро пайдо намоям, ин элементҳоро

мутобиқ ё муқоиса кунам, монандиҳо ва гуногуниҳои инҳоро нишон диҳам. Дар Осиёи Марказӣ ман барои худ бисёр қабатҳои фарҳанги мусиқиро кашф намудам, ки ҳам шинос менамуданду ҳам баръакс ношинос. Дар онҳо, он чиз инъикос меёбад, ки ман дар мусиқӣ мечӯям, сарфи назар аз он ки, ман мутаассифона мусиқии шинос нестам. Дар дунё анъанаҳои мусиқии аз ин наздиктар барои ман вучуд надорад, шояд ман ҳоло намедонам.

Qu'est-ce que les musiciens tadjiks peuvent attendre de cette coopération?

Чиро навозандагони тоҷик аз ин лоиҳа мунтазир шуда метавонанд?

Аз ҷониби ман хеле кори бемулоҳиза мешавад, агар ки ба навозандагони тоҷик ягон ҷизро омӯзонидан мақсад мегузоштам. Нерӯи анъанавии мусиқии онҳо аллакай бузург аст.

Танҳо мехостам, ба онҳо пешниҳод кунам, ки зудтар як навъи дунёи мусиқиро ба худ таъсис намуда, дар дохили он, озодона импровизатсия кунанд, садоҳо ва мақомҳоро эҷод карда, бо оҳангҳои анъанавии худ омехта кунанд, то он ки чунин якҷоякунии нодир тавонад боз ҳам хубтар боигарии анъанавии мусиқии онҳоро нишон диҳад.

Avez-vous des expériences de coopération artistique en Asie Centrale et comment les décrivez-vous ? *Чӣ гуна таҷрибаи гузаронидани лоиҳаҳои муштаракро шумо аллакай доред ва чӣ тавр онро шумо ба мо шарҳ медодед?*

Ман бо мусиқии анъанавии узбекӣ дар концерте, ки ман ва Рудолф Бургер дар Тошканд соли 2005 дар ҳамкорӣ бо навозандагони ўзбек гузаронида будем, шинос шуда будам. Воҳуриҳои мо чунон пурбарор буданд, ки аз ҳамон вақт то ҳозир мо доимо ҳамҷоя навохтанро давом медиҳем. Онҳо дар ҳақиқат иштирокчиёни гурӯҳи мо шуда монданд. Барои ман мусиқии онҳо экзотикӣ намебошад. Маҳз эҳсосоти мўътадилӣ, табииро ман дар ҳамкорӣ бо навозандагони тоҷик дидан мехоҳам, ва ман мехостам, ки ҳамҷоя бо онҳо як ҷизи табиӣ, муқаррариро эҷод намоям.

Он ҷое, ки одамон ва эҷодиёт вомехӯранд

www.bactria.net

Tajikistan I: Dushanbe Jazz Festival

Onto the Festival:

Ба ҳар ҳол омадам, то бубинам, ки роҳбари гурӯҳи Мизроб, Иқбол Завкибеков, мисли пешина барои филмҳо мусиқӣ менависад ва умуман як дунё мусиқии “модернизатсия” карда шударо эҷод мекунад, ки замимаҳо аз элементҳои поп/рок доранд, мисли гитараҳои носоз, ки аз асбобҳои анъанавӣ фарқ мекунанд. Ин хеле шавқовар мебошад... ман инро дар бисёри давлатҳои Шарқ мушоҳида намудам: сабки анъанавии худро гирифта, онро бо илова намудани элементҳои поп/данс/филм-скор, боз ҳам ҷолиб мекунанд.

Инак... дар репетицияи якум бо навохтани порчаи мусиқии онҳо, ки онро ман менавохтам, ва қисми оҳанги ман, ки онҳо бояд менавохтанд, самимӣ гӯем агар, онҳо ҳатто нигоҳ накарда навохтанд.

Порчаи онҳо ба сабки попи-точикӣ монандӣ дорад... оҳанги гитара дар намуди қариб, ки сабки роки классикӣ бо с а к с а ф о н ӣ с о п р а н о ҳамҷояшуда, ки оҳанги анъанавиро, боз ҳам анъанавитар менавохт. Мақомҳо хеле оҳанги хуб меоранд, гарчанд ки оддӣ ва дар воқеъ мисли мурочиат ба аудитория менамояд, таъсир доранд. Зеро ки ин оҳанг элементҳои асосиро аз ҳар як сабк мегирад, ҷилояш кам аст, аммо ин хуб менамояд ва аудитория онро сурудан мегирад. Ман бошам ба оҳанг овоз замзама мекунам (ҳангоми алтро бо саксафон навохтан), ва солои импровизатсиониро иҷро карда истодаам, бисёр ачиб. Бештари сабки ман, агар шумо шунида бошед, ба оҳангҳои Гровер Вашингтон ДЖр. ва Эрик Долфи монандӣ дорад... Фикр мекунам, ки ман онҳоро каме тарсондам...

Ба ҳар ҳол, порчаи мусиқии ман (мактуб ба Душанбе) барои тамошобинон душворфаҳм буд. Ман дуруст кардам, ки пеш аз фиристондан онро аз нав навистам... онҳо дар ҳақиқат нотаҳоро нахонданд... ё хеле кам хонданд, ва онҳое, ки метавонистанд, ба он аҳамият намедоданд. Ҳамин тавр, ман бояд ба онҳо порчаро даҳонакӣ меомӯхтам, ки ин хеле ачиб, хеле шавқовар буд, зеро тарҷумони ман, ҷавони хуб номаш Киррил – истилоҳҳои мусиқиро намедонист.

Қисми душвораш фаҳмонидани ритми Самба буд... Ман

фикр доштам, ки ин осон мешавад ва таркиби торҳоро фаҳмонидан душвор мешавад. Аммо боз ин тавр не, Иқбол хеле хуб таркиби торҳои оҳанги маро фаҳмид, лекин ритми Самбаро... нақорачӣ онро мисли рок мезад. Ман шунида будам, ки мардуми ин ҷо ду сабки гуногунро менавозанд, сабки тоҷикӣ ва рок... ҷаз бошад он қадар не ва дар бобати Самбаи Бразилиягӣ бошад тамоман аз хотир бароред ҳам мешавад! Ниҳоят дар (дар сахна) ман мушоҳида кардам, ки ӯ чизе хеле наздик менавозад... Намедонам чӣ тавр ӯ кард, лекин ӯ як чизеро ба навохтан сар кард ки ба Калипсо монанд аст... Ман мегуфтам «Олиҷаноб! Бале! Боз наздиктар! Хеле хуб!».

Масъали дигар дар он ки ман кӯшиш мекардам, ки ин бачаҳо навозанд, хуб ба ҳар ҳол як натиҷа дод... Навоختани онҳо, ҳатто дар сабки худашон, ки хеле идорашаванда ва ҷиддӣ мебошад... гарчанде ки мусиқии анъанавӣ ҳамин тавр мебошад: хеле консервативӣ. Порчаи мусиқии ман барои онҳо ёзанда буд, дар он бисёр

гурӯҳҳои импровизатсиониро иҷро кардан мумкин аст, ки онҳо одат накардаанд, ва забони русии манн ҳам он қадар хуб нест ва ман дар ин ҷо истилоҳи лозимиро истифода кардан мехостам, ки маъниаш ана ҳаминро мехостам, мебошад.

Дар охир онҳо тавонистанд ё ҳадди ақал баъзеи онҳо тавонистанд. Натиҷаи ниҳой хеле олий буд. Баромади мо охирин дар шими охирини Фестивал буд. Худи Фестивал аз рӯи барнома ва ташкилкуниаш наонқадар хуб мегузашт. Консертҳои марафониро дар толори консертӣ баргузор кардан ин марги ҳар як фестивал мебошад, алалхусос ҷаз фестивал, ки дар он тамошобинон бояд кай ки

Tajikistan I: Dushanbe Jazz Festival *continuation...*

хоҳанд биёяндӯ кай ки хоҳанд раванд. Ман зиқ будам, ҳама зиқ буд, гузориш ҳудаш зиқ мекард. Ин як хусусияти консервативист, ки ҷаз (ва ҳамаи дигар санъатҳо) дар собиқ давлатҳои СССР ташаккул меёфт.

Консерватизм ин идеяи асосӣ дар ин ҷо. Дар замони шӯравӣ, ҷаз ҳамчун мусиқии ношуд ба ҳисоб мерафт. Ман бисёрҳо маротиба онро ҳимоя менамудам ва он русти навохта мешуд. Акнун, тарс дар он аст, ки ин мусиқӣ мақоми ҳудашро мегирад. Донишҷӯён навозандаҳои машҳурро ва махсусан сабтҳои хосро нусхабардорӣ мекунанд, тақлид мекунанд. Ман дар бораи навозандагони боистеъдод шунӣдам, аммо дар воқеъ ягон импровизатсияи хуб набуд. Онҳо оҳангҳои дигаронро медуздиданд. Чӣ тавр ки ман пештар қайд кардам, чунин ҳолат дар

вақтро гирад, ба дуҷоним соат давом медиҳад ва ин аҳмакист... одамон дар бораи «боақлӣ ва дурбинии Директор», ё «ичроиши бо маҳорати ин ё он иштирокчӣ», ё «файласуфи бузурги санъат, ки ёрӣ меод» харф мезананд... охириро ман нағз мебинам... Ҳамааш дар бораи фалсафа... ягон чизи амалӣ гап намезананд. Онҳо оиди фалсафаи баланди худ муҳокима мекунанд ва якдигарро аҳсангӯӣ мекунанд (дар ҷамъомад ман бисёр истилоҳҳои қабҳро истифода бурдам, аммо ман онҳоро дар ин ҷо такрор намекунам... зеро ки хурдсолонро натарсонам... ҳеҷ вақт намедонӣ, ки мехонад...). Ин ба нишастии судӣ монандӣ дорад, ё мисли сӯхбати ашрофон...

Инак, очиради ман ҳам омад... Ман ба онҳо гуфтам... чӣ фикре доштам гуфтам.

ҳамаи кишварҳои собиқ коммунистӣ буд (дар баъзеаш то ҳол аст). Ҷаз мисли як фан шудааст, на мисли мусиқии классикӣ. Солоҳии импровизатсионии навозандагони бузургро мисли эподҳо меомӯзанд ва дар ёд гирифта тақлид мекунанд. Ман инро аз ҳамаи гурӯҳҳои давлатҳои собиқ шӯравӣ дар фестивалҳо фаҳмидам.

Ман бояд ягон вақт рост истода оиди ин кор мегуфтам...

Ва дар охир, пас аз Фестивал, воҳӯрии муҳокимаӣ дар мизи мудаввар бо ҳамаи иштирокчиён (ё аққалан намоёндагони онҳо), баргузор карда шуда буд. Мақсади ин воҳӯрӣ дар муҳокимаи чиҳатҳои ҳубу бади Фестивал ва роҳҳои беҳтар намудани он буд. Акнун, яке аз хислатҳои аз ҳама хосу ба ҳашм меовардагӣ дар давлатҳои собиқ шӯравӣ, ин аст, ки ҳангоми муҳокима, ҳатто агар ин муҳокима оиди хатоҳо бошад, ҳама ба таърифкунии директор ва ташкилотчиё ва иштирокчиён мегузаранд (ва хеле ҷурра номабар мекунанд). Ҳар касе ки суҳан мегӯяд, маҳз ҳамин тавр мегӯяд. Маҷлисе, ки бояд 30 дақиқа

Ман ба онҳо оиди мавқеи анъанавӣ ҷаз ва омӯзиши он дар ғарб ва чӣ тавр ин ба онҳо мусоидат карда метавонанд; Ман ба онҳо гуфтам, ки аз «мастер классҳо» дур шаванд ва ҷониби коргоҳҳо нигоҳ кунанд, ки дар воқеъ ба донишҷӯён ёрӣ расонида метавонад ва ба санъатчиён имконияти муошираткуниро медиҳад; Ман ба онҳо гуфтам, ки бояд бештар ва бештар мусиқии ғарбиро илова намоёнд, барои он ки донишҷӯёни онҳо дар вакуум мехонанд, ба воситаи тақлидкунӣ, ки ба ривочи тачриба ҳалал мерасонад; Ман гуфтам, ки агар онҳо хоҳанд ба муваффақият ноил гарданд, онҳо бояд ҷазро дар ҷои мувофиқ гузаронанд, на дар толоқи концерти (мисли осорхона) ва

маҷбурӣ одамонро 5 соат даст нагиранд, ин чорабинии хуб аст гуфта; ва ниҳоят, ман ба онҳо гуфтам, ки «ба якдигар аҳсангӯиро бас кунанд» (ба ин ҷо истилоҳи қабҳро гузоред), зеро бо ин қорашон онҳо ба ҳеҷ кас қори ғоидаовар намерасонанд...

Demetrius Spaneas

<http://www.dspaneas.com/2010/06/tajikistan-i-dushanbe-jazz-festival/>

Санъати муосир дар фазои тиҷоратӣ

Намоишгоҳе, ки аз 30-юми март то 12-уми апрел дар фазои тиҷоратии бошукӯҳи замони пеш – ЦУМ гузашт, ки ин маркази савдои равишҳои давраи гузаштаро ба худ нигоҳ дошта, меҳодад, ки воқеияти тиҷоратии худро дар давраи муосир ҳам нигоҳ дорад. ЦУМ барои санъати муосир майдони хеле хуб шуд, ки гузаронидани намоишгоҳ дар он ҷо, иқдоми ташкилотчиёни ин чорабинӣ - Раёсати Швейтсария оид ба Ҳамкорӣ, буд.

«Модалнокӣ» - зарурият буда, ҳуди мафҳум бо қонун тасаввурот меёбад, вале қонуни ҳукуқи неву

балки бо қоидаҳои ҷамъиятӣ, ки риоя накардани онҳо ба маломату таҳқирҳо меоранд.

Пас кадом «модалнокиро» дар муносибатҳои гендерӣ, куратор Ҷамшед Холиқов ва рассомони муосир инъикос кардан мекӯстанд?

Чандто корҳои эҷодиро таҳи мафҳуми «ҳамаи корҳои дохилӣ – сода мебошанд» ҳамчун кардан мумкин аст. Яъне ин ҳақиқатест, ки дар воқеъ бо вақт озмуда шудааст, ва асос барои коллажи Сулаймон ва Озар Шарифӣ «Асрори гумшуда», Мона Лизаи да Винчи инро тасдиқ намуд. Ҳамчунки шоҳасар ва зарофат – варианти бурднок мебошад. Дар назари аввал, ба қиёфаи аз китобҳои мактабӣ монандӣ дорад, аммо чунин равандро танҳо рассом қайд карда метавонист, ки чӣ тавр корубори ҳаррӯзаи загона, онҳоро ба як чорҷӯба, марра мебаранд. Дар ин ҷо бошад чорҷӯбаи шоҳасари андозааш асли, тараққиёти иҷтимоии зан мебошад.

Кори эҷодии Алексей Румянцев «Taj Kung Fu» барои бисёри тамошобинон дар аввал нопадиҷдор менамуд, зеро ки бо лавҳаи «Молҳои арзишӣ» наздик меистод ва чопи банерӣ бошад, мисли таблиғоти маҳсулотҳо, мисли таблиғоти арзон менамуд. Вале бо вучуди ин чунин ҷойгиршавӣ ба ин кори эҷодӣ маънои зиёдтар мебахшид. Дар он коргар ҳамчун варзишгар – дар намудҳои гуногун ростстодааст, мисли сурате аз китобҳои солҳои 90-ум нухабардорӣ шуда, мебошад. Яъне даврае, ки филмҳои нахустини дар сабки экшн бо намудҳои гуногуни варзишҳои шарқӣ пайдо шуда буданд. Даврае, ки наврасон орзу мекарданд, то ки ба қаҳрамонони ин гуна филмҳо монанд шаванд ва ҳозир бошад деворро бо услуби «Taj Kung Fu» таъмир мекунанд.

Кори эҷодии дигари Алексей «Якуми май» мебошад, ки бо услуби папье-маше эҷод карда шудааст. Симои кӯдаке, ки дар бозор салафанҳоро мефурӯшад, формулаи зисти оиларо инъикос мекунад, яъне падар – гастарбайтер, модари серфарзанд, калониаш мактабро партофтааст... Гантел ӯро танба медихаду гӯё аробаи ӯро аз пушти харидор бо гапҳои «Ёрдам» медавонад. Аммо ин кори эҷодӣ дар назди арӯси мӯдпараст - инсталлятсия бо ном «Фаранҷӣ» гум мешуд, ва аз дигар тараф онро кори эҷодии Вера Карнаухова «Маро модар барои муҳаббат офаридааст» бо хунари баланди эҷодшудааш соя мекард. Дар ҷилои рангҳои дилгарм ва баъзан ғайритабии баландчило, ки дар ин расм ҳастанд, тақдири фоҷианоки зан ниҳон шудааст. Ҳангоме ки ҳаёти одативу табиӣ ҷомеаи мо, болу пари орзуҳои ҷавон духтаронро калта мекунад. Кори эҷодӣ дар аввали экс-

Санъати муосир дар фазои тиҷоратӣ

позитсия ноаён шуда монд. Ин кор фазои дигар ва иҷроиши дурусттарро талаб мекунад.

Раванди ин дунё чунин аст, ки рассомон торафт перформансро, барои ноил шудан ба ҳадафҳо ва ғояҳои худ, истифода мебаранд. Ҷолиби диққат аст, ки «Модалнокӣ» бо перформанси донишҷӯёни коллеҷи рассомӣ Вера Карнаухова, Умеда Кутфудинова, кушода шуд. Худи ғояи перформанс, ки «Ягонагӣ дар гуногунӣ» мебошад, барои ҷомеаи мо хеле воқеӣ аст, аммо услуби иҷроиши ин кори эҷодӣ хоҳони боз ҳам беҳтар иҷро шуданро металабад. Эҳтимол ноаниқии тайёр шудани либосҳо барои перформанс, метавонад ҷузъи фикри пешакии рассомон бошад, вале синхроният ва дақиқӣ дар дараҷаи баландтар бояд бошанд. Ва садо хеле муҳим аст, бесадоӣ ё садои кафш.

Слайд-шоуи Ғайрат Усмонов «Рақси оташ» ба масъалаи худсӯзии занон истинод мекунад, ки ҷонфидои асосҳои анъанавӣ ва беилоҷии ҳаёт мебошанд. Оҳанги ҳамроҳикунанда ҳудуди нозуки байни рақси оташ ва зани дар оташ мерақсидаро тасвир мекунад. Ва чӣ қадаре, ки ғамангез бошад ҳам, симои зани дар оташ мерақсидаро пурэхсостар мебошад. Силсилаи суратҳои «Дар» ҳаргиз тасвири қафаси хона нест, лекин он стаҳи ҳамвору суфташуда ба

пурнеъмат.

Силсилаи суратҳои Ҷамшед Холиқов «Марҳамат ба Эдем», ки дар назари аввал хандаовар мебошад, вале ба андешаҳо оиди дар ҷаҳорҷӯбаи қонуни

анъанавӣ дармондани тақдирӣ зан дар Тоҷикистон, мебарад. Нуқсон дар чӣ бошад? Таваллуди духтар, тарбияи волидайн? Шояд асосҳо мисли қафас ҳастанд? Чунки тарзи либос пӯшии аврупоӣ, чӣ тавре ки рассом қайд кардааст, аз занҷир баромаданро қафолат намедихад.

Албатта барои тамошобини муқаррарии намоишгоҳи «Модалнокӣ», экспозитсияҳо аз рӯи мазмун ба муҳориба зидди анвои нашъа ва ҳар гуна «промо» маводҳо монандӣ дошт.

Дар ин ҷо масъалаи дарк шавии санъати муосир бо оммаи васеъ бармеояд ва махсусан масъалаи ҷалб намудани теъдоди бештари тамошобинон яке аз мақсадҳои асосии ташкилотчиёни ин лоиҳа буд. Санъати муосири Тоҷикистон ба фазои нави намоишӣ баромад ва зарурият пайдо шуд, ки бо тамошобинони ба ин гуна санъат тайёр набуда, корҳои фаҳмондадихӣ гузаронем.

Анна Басанова

муҷассамае, ки ҷомеа онро барои зан сохтааст шабоҳат медиҳад, яъне зан-ғулом пушти девори

Ноилоҷӣ илоҷ дорад? Дар романи Жилберн Синуэ

Ноилоҷӣ илоҷ дорад? Дар романи Жилберн Синуэ

Саҳифаи ҳаёт варақ зада шуд, бар гузаштаҳо хат зада, онҳоро фаромӯш карда шуд. Дигар он муҳаббати ҳамаро фарогиранда гум шуд, ки замоне тамоми вучуди Рекардо Викарессро мисли рағбати оташи вулкони, бо як расидани Флора – яъне зане, ки муҳаббат ва хушбахтии аввалину ҳақиқии ӯ буд, ба ҷӯш меовард. Ӯ муҳаббатро аз дилаш рондааст. Ҳеч чиз дар ин ҳаёт барои ӯ маънӣ надорад, гайр аз зане, ки ӯ ҳар шаб дар хобаш мебинад. Зане, ки се ҳазор сол пеш аз олам чашм пӯшида буд ва акнун дар хобҳои ӯ аз нав эҳё шудааст, то ки пас аз фиरोқи тӯлонӣ боз бо ӯ ҳамчоя шавад.

Жилберн Синуэ – психолог-фрейдист, донандаи эҳсосотҳои чуқуру ниҳонӣ, ба қаҳрамони асосии романи худ «Шабҳо ва Рӯзҳо», ки Рекардо Викаресс мебошад, тасаввуртоҳоро аз ҳаёлотҳои шахвонии бешумори пешинааш инъикос мекунад, ки онҳо ӯро ором намегузоранд, вазваса карда ба ҳолати эҷалтатионӣ мебаранд. Чунин ҳолати гирифтӣ ва хоҳишҳои беитоатнок, Рекардо Викарессро аз муҳити воқеӣ дилгир мекунад. Ҳамаи ҳиссиётҳо дар ӯ, ба шиддати ногуворе, ки ӯ то он вақт эҳсос накарда буд, мерасиданд. Ӯ ҳаёти хеле рангоранг дид, мурд ва боз таваллуд шуд, бо рағбати беҳаду канор ошк буд, ва баъдан бо

дӯстдоштааш боз дар фиरोқи абадӣ гирифтӣ шуд. Ҳайкалчаи киклидикии пурасрор (ҳайкалчаи маросими дафн дар фарҳанги Минной, ки дар вақти қурбонӣ барои худоёни мардҳо ва занҳо, истифода мешуд), қазираи мудавваре, ки онро ҳеч кас намедонад, ибодатхонаи вайроншуда дар Крит, Кносси хомӯш, тасвирҳои норавшани деворҳо, лабиринтҳои Юнони Қадим ва дар ҳама ҷо ӯ – Сара, духтараке аз ҳаёти дар хобаш буда, симохое, ки вай ҳар шаб, такрор ба такрор меид. Ӯ, чӣ кор карданаширо намедонист, ӯро заифӣ азоб меод. Ӯ боре қарор карда буд, ки нафас гирифтани ва фикр карданиро бас кунад, то абад хомӯш шавад, шах шавад ё он ки баръакс чунон дод гӯяд, ки тамоми ҷаҳон ба ларза ояд ва азобеи дар дил доштааш берун барояд... Аммо ӯ бо ин ҳеч чизро комёб нагашт. Ҳамааш бар бод шуд. Ӯро танҳо оянда ба худ ҷалб мекард – ояндае, ки дар ҳол дида буд ва ҳинди америкой Янна ба ӯ пешуфт кард – сайёҳати бузург. Ҳинду-шаман – рамзи ондунёи ва қувваи фавқуттабӣ – охири аз қаблаи техуелчиҳо ва ӯ, Рекардо ягона аз қаблаи хейрок – ҳар дуру тақдир танҳо мондааст. Ӯ беист мекушид, то ки мазмуни гумшудаистодаро аз даст надиҳад, бо номаълумӣ ва беқарорӣ дар дил доштааш ҳамаро фаҳмонад ва фаҳмад, мекушид то ки тасалоро аз оне, ки ҳама чизро медонад ва ба ӯ бовар карда метавонад, ёбад, шарҳи хобҳоиашро фаҳмад. Аммо мурочиатҳо ба психоаналитикҳои машҳури шаҳри Бона-Сайрес – Анселмо Толедано ва Аделе Майзани, қаҳрамонро боз ҳам чуқуртар ба қаъри даркнашаванда мепартояд. Психоанализро ӯ ҳамчун сафсатаи илмӣ эътироф мекунад, ки шарҳи хоб ва ҳолати руҳии ӯро эзоҳ дода натавонитааст.

Ӯ ҳеч тоқати дигаре надошт, дилаш фишор меод ва чун санг ба қафаси синааш мезад – ӯ ҳамаи рамзу пайвандҳоро сӯзонид, хонаро, ки он ҷо таваллуд шуда буд, плантатсияро ҳам партофт ва дили ягона занеро, ки дар ҳақиқат дӯст меошт, шикаст... ва Аргентинаро тарк кард. Гӯё қадом овозе ӯро ба назди Сара мебард, шамол, замин, дарахтон, дарёҳо ва баҳрҳо пичирос мезаданд – ҳеч чиз дар бораи он дахшатоҳе, ки дар пеш буд, ва печутобҳои тақдир маълум набуд... Ӯ бояд 22 рӯз роҳ мерафт ва ҳазорон километр роҳро тай мекард, вале ӯ ба садои қалбаш боварӣ дошт ва умеди ӯ мустаҳкам буд.

Ӯ ҳамаро ғолиб омад. Ӯ аз дасти тақдир ҳақиқатро ва тасдиқотро оиди хобҳои худ гирифт – акнун ӯ бо боварӣ гуфта метавонад, ки девона нест. Ҳар як ҷузъи хоби ӯ вучуд дошт, аммо мавҷудияти Сара ҳоло маълум набуд, шояд ин танҳо шабаҳи хайёлотӣ ӯ бошад? Археологон Эванс ва Мариос Стергиу ба ӯ асрори бол-боли ҳам чамъ шударо кушоданд – ҳамааш вучуд доштааст, ҳам ҳайкалчаи пурасрори киклидики, ҳам қазираи мудавваре, ки онро ҳеч кас намедонад ибодатхонаи вайроншуда дар Крит, Кносси хомӯш, тасвирҳои ноаёни деворҳо, лабиринтҳои Юнони Қадим ва Тир – ҳамон шаҳре, ки он ҷо Рекардо мурдааст, ки он ҷо ӯ Сараро дидааст – шаҳре, ки таҳи гудозаи вулкони гӯршудааст. Ягон сонияро гум накарда – ӯ се ҳазор сол интизор буд, ба назди Александр Влазка, рассом, меравад. Ӯ ҳам замоне мисли Рекардо бо гузаштаи партофташуда, аммо бе умед ба оянда мебошад. Ӯ медонист, ки чӣ тавр духтаракро, ки дар рӯи ҳол дошт дар ин шаҳраки хурд биёбад. Масоҳати шаҳрак 80 километри квадратӣ буд ва сокинонаш дар назди тирезаи хонаҳояшон нишаста, яқдигарро хуб медонистанд. Ӯ бо рассом рӯзу шаби дароз, мисли дӯстони деринаи пас аз фиरोқи тӯлонӣ вохӯрда, гап мезаданд. Ин гуфтугӯи саргуми ду мард буд – яеаш муҳаббатро меҷуст – ва дигаре замоне онро гумкарда буд. Ин гуфтугӯи ошкор, дар бораи эҳсосотҳои ниҳони инсонӣ буд.

Барои чӣ рассом мехост ҳамроҳӣ кунад ва барои чӣ қарор дод, ки оиди рафти ин қисса мушоҳида кунад, шояд мехост исботи андешаҳои худро пайдо кунад, ё он ки мисли гирифтаре боз он эҳсосотҳоро, ки замоне ҳис мекард, ёбад? Мисли Пигмалион, ӯ худро илтиҷо мекард, ки бо Сара вохӯрад – чун худро ба ин зан бахшида буд. Феста – шаҳре, ки духтараки ӯ нақл кардагӣ зиндагӣ мекард. Аз эҳсосоти дар дилаш пуршуда, ба худ ҷо наёфта, ӯ мисли девона ба Феста равон шуд ва хушбахтии худро ёфт. Хушқаду қоматию нозуқандомии Сара бо он хосиятҳое, ки дар зани комил айён мешавад ҳамроҳанг шуда буданд. Ӯ бенуқсон буд. Нигоҳи тӯлонии Риккардо ба Сара ягон нуқсе намеёфт, ягон каму коте набуд. Наход, ки ин муҳаббат бошад, фарёди муайяннашаванда, хоҳиши пурра худро сӯхтан, хокистар шуда... ва майли шефтагии бо як одам ҳамчоя зистан, ки ӯ туро ҳис мекунад, бо ӯ ягдил шудан, танҳо бо ӯ нафас кашидан, зистан, андеша кардан... Ишқе, ки ҳатто худро ба он ҳасад мебаранд, ки на ба ҳар кас ато мешавад. Ишқи аз ақл берун, ки он аз воқеият дур мекунад. Ишқе, ки хушбахтӣ ва марғро меорад... ва Худоёне, ки ҳеч гоҳ намегузоранд, ки чунин ишқ мавҷуд бошад. Хушбахтӣ ва қисмати талх, ки ҳамчоя ҳастанд. Ишқи Тристан ва Изолда, Ромео ва Чулетта... Ва ҳамин гуна интиҳо. Оё меарзад, ки бо одаме чанд рӯзе зиндагӣ карда ва боз фавтидан... пас аз се ҳазор сол, эҳё шуда, ба хотир овардан ва ба ҷустуҷӯ рафтан. Беҳабар аз оянда. Ана онҳо аллакай ба Аргентина тариқи кишти равонанд, Рекардо, гӯё ӯро боз ба се ҳазор сол гум мекунад хатареро ҳис карда, бо ҷӯшу хурӯш Сараро ба оғӯши худ гирфта, гӯё, мехоҳад дар ӯ об шавад... аммо киштии тақдирӣ онҳо ғарқ мешавад.

Роман «Рӯзҳо ва Шабҳо»-ро аз рӯи жанр, чун этюди психоаналитикӣ номидан мумкин, афсонаи файласуфӣ. Роман хеле бофта мебошад, фантастикӣ мебошад, идеяи давриро дорад, яъне кӯчидани рӯҳ, гарчанде, ки нав набошад ҳам, аммо ба асари Жилберн Синуэ фантазияи калонро мебахшад. Муаллиф, гӯё хонандаро оиди нотавон будани инсон бар табиат, оиди саъйи беҳуда барои дигаргун кардани ноилоҷӣ, хангоми баръакси тақдир рафтан, таъкид мекунад. Ин ба роман ноумедӣ медиҳад.

Хонд, Сӯҳроб Мирзоалиев.

